

Per què? i com?

Organitzar l'hort escolar

Celso Calviño Andreu
MESTRE I GEÒGRAF

L'HORT escolar és una eina indispensable per a qualsevol escola on prevalgui en el seu projecte curricular fer un ensenyament-aprenentatge actiu. Aquesta activitat permet fomentar l'experimentació i la capacitat d'observació en l'alumnat. La feina a l'hort també ofereix molts de recursos per dur a terme de forma pràctica una educació ambiental, a més de promoure valors de respecte cap als éssers vius. Aquesta pràctica igualment potencia l'estudi i la coneixença de conceptes de ciències naturals (plantes i animals), i propicia l'aplicació de diferents tècniques procedimentals, que difícilment concorren en altres activitats.

Introduir el treball de l'hort a l'escola respon a una filosofia educativa basada en suports teòrics, com creure que a partir del que és quotidià, concret i apropiat ajuda a conèixer altres fets més allunyats i abstractes que van en paral·lel amb allò que en aquell moment estudiem, i sobretot, que amb experimentacions i observacions senzilles podem introduir i iniciar l'alumnat en el mètode científic. És una manera d'entendre les ciències naturals de forma diferent a la tradicional, això és transportar el bagatge teòric fora de l'aula i no reduir-lo a una simple memorització.

Posar en marxa un hort escolar no es pot fer de qualsevol forma. Hem de tenir les idees molt clares en una sèrie de punts, com per exemple: quins són els objectius que ens proposam, quin professorat hi par-

ticiparà, quin alumnat hi treballarà i com ho farà, a quin lloc podem fer-lo, quines plantes hi volem sembrar, quin serà el sistema de reg, com s'organitzaran les parades, quina formació té el professorat...

La primera pregunta que ens hem de plantejar és saber quin hort volem i per què el volem. Un hort es pot muntar sobretot per dues raons fonamentals, una per treballar-lo de forma pràctica, això és, els alumnes el preparen, hi sembren i fan el manteniment, és a dir, l'hort és més que res una activitat lúdica i recreativa i que, potser, el dia de demà els servirà per posar-lo en pràctica a ca seva. L'altra opció és que, a més de fer totes aquestes accions anomenades anteriorment, es fa el seguiment didàctic, en aquest cas, la part lúdica i l'aprofitament didàctic es complementen.

Indubtablement l'ús didàctic de l'hort escolar va lligat a la manera d'entendre les ciències naturals que a l'educació primària estan englobades en l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural. L'hort escolar, si seguim la segona opció abans esmentada, ens ofereix la possibilitat d'anar més enfora del llibre de text, de poder estudiar les plantes i conèixer els animals de forma real i en el seu medi natural, és a dir, es transforma en un recurs complementari de les ciències naturals. D'aquesta manera els conceptes deixen de ser pròpiament memorístics i atomitzats.

La segona pregunta és quin professorat hi pot participar. En un centre escolar sempre hi ha algun professor o professora que té alguna idea de

com dur a terme els cultius a l'hort, ja sigui per qüestions familiars, per provenir de gent pagesa o per simple afeció. Sí que és veritat, que convé que en el centre hi hagi sempre un coordinador, millor que sigui algun docent que tenguí algunes idees de com s'han de dur a terme les labors a l'hort. Igualment és imprescindible que el coordinador disposi d'alguna hora lliure, ja que haurà d'ajudar al professorat nou, que en moltes ocasions no ha fet aquesta activitat escolar, o a les o els mestres de nivells d'educació infantil o primers nivells de l'educació primària a causa de les dificultats que poden tenir els alumnes de menys edat. Les funcions del coordinador les podem englobar en tres blocs que són:

1) El que va dirigit i que afecta de forma directa al professorat. La motivació del professorat que hi vol participar és bàsica per dur a terme la tasca a l'hort, facilitant-li coneixements específics, sobre el tema, això és, l'organització de l'hort, conceptes generals sobre èpoques de sembra de cada planta i la seva recol·lecció, eines, ...Els punts (a), (b) i (c) fan referència a ell.

2) La part didàctica també és molt important. Arribar a un consens entre tots és bàsic per dur a terme la feina a l'hort de forma continuada i més enllà d'un sol curs escolar. És important que l'activitat a l'hort s'incorpori com a línia de centre, que hi participi la majoria de professorat i d'alumnat. Establir uns criteris didàctics generals és també molt necessari. El punt (d) hi fa referència.

3) Organitzar les activitats a l'hort

en funció dels nivells, horaris, distribució de l'espai, plantes que s'han de comprar i èpoques de sembra, eines que es necessiten,Els apartats (e), (f), (g), (h), (i), (j), (k) tracten sobre aquests punts.

- a) Saber quin professorat hi vol participar.
- b) Quins coneixements té cada professor sobre l'hort.
- c) Ajudar al professorat nou en el centre i que necessita alguna orientació.
- d) Coordinar la part didàctica i pràctica de l'hort.
- e) Estructurar els horaris per nivells i grups.
- f) Quins nivells i grups d'alumnes hi participen.
- g) Anar a comprar totes les plantes que volen sembrar.
- h) Preparar l'hort escolar.
- i) Distribuir les pasteres per a la sembra.
- j) Proveir d'eines a cada nivell de l'escola.
- k) Establir la data de començament del treball a l'hort.

- a) En primer lloc és convenient saber quins són els professors interessats a participar en les activitats de l'hort. Aquesta mesura no és necessària si al centre escolar hi ha una línia d'escola, això vol dir, que tot el professorat hi està implicat. En altre cas la participació serà voluntària, i llavors sí que la coordinació se centrarà en un determinat professorat.
- b) El coordinador ha d'estar assabentat dels coneixements que té cada professor sobre l'hort. Hi ha qui un any sembra unes determinades plantes i en un altre curs en sembra unes altres, això fa que en algunes ocasions necessiti informació de la idoneïtat del moment de sembra d'una determinada planta. En altres ocasions, si ha canviat de nivell vol saber si hi ha fitxes o quaderns de seguiment de la feina a l'hort ja elaborats.

- c) L'ajuda al professorat nou en el centre i que necessita alguna recomanació és més necessari que res, ja que molts creuen que la feina a l'hort és molt feixuga i difícil, quan no és així si la feina del coordinador i la disponibilitat de l'altre professorat és

cada professor a començament de cada trimestre on cada un hi exposa els objectius, la metodologia i sobretot l'avaluació. És una fitxa senzilla on els objectius no han de ser els generals que consten a les programacions, sinó que han de ser totalment

l'adequada. Hi ha molta feina al començament, pràcticament el dia de preparació i sembra, però després el seguiment és fàcil per part del professorat i de l'alumnat.

- d) La coordinació teòrico-didàctica consisteix a entregar una fitxa a

operatiu. La part més important és la part de l'avaluació ja que cada mestre hi analitza la seva praxis, és a dir, si les feines han estat difícils per al seu alumnat, si hi hagut problemes d'horaris amb altres nivells, si el creixement de les plantes han estat els desitjats, si s'han fet

malbé les seves parades i per quin motiu...

La coordinació pràctica comença amb l'assignació del lloc que correspon a cada nivell, llavors es trien les plantes que han de sembrar, ja que solen ser diferents per a cada grup d'alumnat i han de respondre als objectius didàctics concrets que s'han proposat en el projecte curricular sobre l'hort.

- e) És idoni planificar un horari de treball i visites a l'hort per evitar que no hi hagi una acumulació d'alumnat; així les explicacions, l'observació i el seguiment que es pot fer és molt més adequat. Això no vol dir que no es puguin trobar dos grups a la vegada, sempre que mantinguin el comportament adient.
- f) A l'activitat d'hort hi poden participar tots els nivells del centre, des dels més petits de tres anys fins al darrer nivell de l'educació primària. Indubtablement el treball s'adaptarà a cada edat, però es pot dir que tots poden participar en les tasques de sembra. En el cas dels nivells d'Educació Infantil i Primer Cicle de Primària solen sembrar cereals i llegums mentre que en els altres la sembra és molt més diversificada. És molt educatiu que l'alumnat dels cursos superiors ajudin als més petits sobretot en la preparació de la pastera per sembrar. Que els expliquin què són les plantes, el nom de cada una d'elles, les eines que utilitzen... i contestin les preguntes que els més petits els puguin fer. Aquesta part de l'activitat a l'hort és molt enriquidora i motiva molt l'alumnat dels nivells superiors.
- g) Una altra funció del coordinador és anar a comprar totes les plantes que els diferents cicles volen sembrar. Normalment se sol fer la

compra un dilluns ja que la sembra com a mínim dura tres dies i no es poden deixar amb un cap de setmana pel mig. Hem de pensar que no hi poden anar a sembrar varis grups o nivells a la vegada. Les plantes a sembrar solen ser, cereals com el blat, la civada i l'ordi, això és per diverses raons fonamentals: per conèixer els cereals, distingir les plantes de secà, diferenciar cada un d'aquests tres cereals, quins serveixen per alimentació de les persones i quins del bestiar. En el cas del blat es pot fer amb els més petits un bon estudi sobre el procés blat-farina-pa. Llegums com les faves i els pèsols també ens serveixen. Verdures com les cols, les lletugues, les cebes, les bledes...

- h) La preparació de l'hort escolar s'ha de fer a començament de curs i deixar el terreny netejat d'herbes i llaurat. Aquesta és l'única tasca que no fa l'alumnat, ho fa una persona amb la suficient preparació per manejar un petit tractor.
- i) Després que l'hort està llaurat l'alumnat de sisè mesura l'hort, marca i fa les pasteres. En solem fer tantes com grups d'alumnes hi han de treballar. Seguidament, el coordinador passa a cada professor un plànol de l'hort amb totes les pasteres i les trien. Els primers en triar són els nivells inferiors i van pujant de forma escalonada.
- j) Cada nivell ha de disposar de les eines apropiades per realitzar les tasques a l'hort. N'hi ha adjudicades a cada nivell i les que es deterioren són renovades amb altres que es compren. Les eines solen ser: cànecs, aixades sense punta i amb puntes, xapetes, regadores, rampins... S'ha de dir que el maneig de les eines és tal vegada l'activitat més important, saber com les han de manejar, com les han de dur des de la

classe o quartet de les eines fins a l'hort, per no ferir altres companys i evitar riscos.

- k) La data de començament del treball a l'hort sol ser els darrers dies del mes d'octubre o a començament del mes de novembre. S'avisarà tot el professorat a través d'una reunió dels coordinadors de cicle que posteriorment ho explicaran a les reunions que es fan amb els altres membres del cicle corresponent. En alguns casos hi pot haver una comissió d'hort on hi ha un representant per cicle que serà el que informarà tots els altres grups i nivells del seu cicle.

Per finalitzar, dir que consideram que l'hort és una part més de l'escola, ha de ser un lloc obert en tots els aspectes, tant en l'aspecte físic, és a dir, la porta ha d'estar en tot moment oberta per poder ser visitat per l'alumnat del centre i obert en el sentit que els alumnes han de poder gaudir d'ell, tant si volen observar una planta, com si la volen olorar, com si la volen tocar... L'alumnat ha de poder visitar l'hort en qualsevol moment del seu temps lliure, indubtablement sempre adoptant unes normes de comportament i de respecte. Aquestes normes poden ser treballades, debatudes i acceptades per tota la classe. És important que sigui el mateix alumnat el qui les exposi, és a dir que surtin d'ells mateixos.

Aquestes normes poden ser:

No fer malbé les plantes que hi ha sembrades.

No córrer mai per dins l'hort.

Anar pels passadissos marcats.

No botar sobre les pasteres o solcs.

Escotar quan ens expliquen alguna cosa.

Observar i anotar tot el que veuen quan realitzen la vista.

No arrabassar herbes sinó les diferencien bé.